

Jaarverslag

2016

Inhoudsopgave

Voorwoord	
Hoofdstuk 1. Organisatie en taken	5
Hoofdstuk 2. Hoofdtaken	7
Hoofdstuk 3. Neventaken	13
Hoofdstuk 4. Financiële verantwoording	14
Hoofdstuk 5. Vooruitblik 2017	17
Bijlage Korte CV's commissieleden	18

Voorwoord

De Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (CDHO) is een onafhankelijk adviesorgaan. De commissie adviseert de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Minister van Economische Zaken inzake het opleidingsaanbod in het hoger onderwijs.

De macrodoelmatigheidsvraagstukken van 2016 onderstrepen de trend die ook al zichtbaar was in 2014 en 2015: er is een sterke toename van het aantal aanvragen voor nieuwe opleidingen; een groei van zo'n 50% ten opzichte van 2015. Als verlengingen en verplaatsingen buiten beschouwing worden gelaten, betreft het een toename van 27% aanvragen voor nieuwe opleidingen. Zo ontving de commissie vanuit het hbo meer aanvragen voor Associate degreeprogramma's, 25 in totaal. Daarnaast waren er veel aanvragen voor hbo masteropleidingen; zeker nadat de Minister daar vlak voor de zomer nadrukkelijk toe had uitgenodigd. Het leidde tot 25 aanvragen voor hbo masters, waarvan 9 in de sector Onderwijs. In het wo waren er ook veel aanvragen voor nieuwe masters, 28 in totaal, hier met name in de sector Onderwijs en de sector Economie. Al met al ziet de commissie een hoger onderwijsveld dat een steeds grotere dynamiek vertoont en nadrukkelijk probeert aan te sluiten bij vernieuwingen in de arbeidsmarkt, het beroepenveld en de wetenschap. De vernieuwingszin blijkt in het bijzonder op een drietal terreinen die de grenzen van de macrodoelmatigheidsspelregels aftasten:

- Aanvragen voor sector overstijgende opleidingen, d.w.z. opleidingen die een combinatie van vakgebieden en disciplines omvatten en waarvan ook het beroepsperspectief overlapt met verschillende bestaande beroepen;
- Aanvragen voor opleidingen die toeleiden tot een beroep dat er nog niet is, maar vermoedelijk wel komt;
- Aanvragen voor opleidingen die tussen hbo en wo in hangen; beroepsopleidingen met een onderzoekende component of academische opleidingen die bekwamen voor een beroep dat reeds als hbo-beroep bestaat.

In al die gevallen is het een grote uitdaging om de macrodoelmatigheid te bepalen. Daar komen nog een paar ingewikkeldheden bij. De macrodoelmatigheidsregels vragen om een toetsing aan de Nederlandse arbeidsmarktbehoefte, maar steeds meer opleidingen hebben een geheel of gedeeltelijk internationale arbeidsmarkt voor ogen. Voor sommige nieuwe op-

leidingen is de arbeidsmarkt nog niet kwantitatief te duiden al is het aannemelijk dat die zal ontstaan. Veel opleidingen worden aangevraagd onder een nieuwe, spannende naam, terwijl het equivalent al onder een andere naam in het CROHO staat. Dat maakt vergelijking met het bestaande aanbod verwarrend en niet overzichtelijker.

De voorbeelden laten vooral zien dat macrodoelmatigheid een dynamisch begrip is en dat het afwegen daarvan om maatwerk vraagt. De discussie in de commissie is daardoor altijd levendig en gericht op het zoeken van de juiste afweging. Voor de voorspelbaarheid van het proces is het niettemin van belang dat de criteria zo eenduidig en transparant mogelijk zijn. In haar macrodoelmatigheidsbrief van december 2016 heeft de Minister van OCW daarom een aantal van deze ontwikkelingen geadresseerd en de spelregels aangepast. De effecten daarvan zullen in 2017 zichtbaar zijn.

In de discussies over macrodoelmatigheid, visitatie en accreditatie wordt door instellingen vaak gewezen op de grote administratieve last die alle procedures met zich meebrengen. De betrokken partijen zijn niet doof voor dat risico. Zo heeft de commissie ervoor gezorgd binnen de voorgeschreven termijnen te blijven. Een beoordelingsprocedure duurt maximaal 2 maanden en in de meeste gevallen korter. De commissie heeft ook regelmatig vooraf gesprekken met aanvragers gevoerd om een trefzekere en volledige aanvraag te bevorderen. Ook de Minister heeft na het ontvangen van een advies van de commissie telkens snel gehandeld. En instellingen kunnen in 2017 – nu de macrodoelmatigheidsbrief de Kamer is gepasseerd – hun aanvraag voor de commissie parallel laten lopen met het aanvragen van een toets nieuwe opleidingen bij de NVAO.

De commissie wordt ondersteund door een klein doch deskundig bureau. De toename van het aantal aanvragen heeft daarop een groot beslag gelegd, maar de bureaumedewerkers hebben zich met inzet en elan van hun taak gekwetend. De commissie heeft daar veel waardering voor. Zij zijn onmisbaar voor de consistentie in de advisering.

Paul Rullmann
Voorzitter CDHO

1. Organisatie en taken

1.1 Samenstelling

De Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs is op 1 juli 2009 in het leven geroepen als een onafhankelijk adviesorgaan. De commissie adviseert de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Minister van Economische Zaken inzake het opleidingsaanbod in het hoger onderwijs ¹.

Bij besluit van 22 juli 2013 heeft de Minister van OCW de zittingsduur van de Commissie met terugwerkende kracht verlengd. Deze verlenging geldt tot 1 juli 2017. Vijf leden van de commissie zijn op 1 juli 2015 afgetreden en vervangen door vijf nieuwe leden. De zittingstermijn van twee commissieleden is in 2013 met vier jaar verlengd tot 1 juli 2017.

De commissie bestaat sinds 1 september 2015 uit de volgende leden:

Dhr. drs. P.M.M. Rullmann (voorzitter)
 Dhr. prof. dr. J. A. Bruijn (vicevoorzitter)
 Mw. drs. G.T.C. Bonhof
 Dhr. dr. ir. A.F. Groen
 Mw. drs. L.W.J.M. Janssen
 Mw. J.G. Stam
 Mw. E.R.M. Verhoef

1.2 Taakopvatting

De commissie adviseert de Minister van OCW en de Minister van EZ gevraagd en ongevraagd over onderwerpen die raken aan de doelmatigheid van het hoger onderwijs. Bij de oprichting van de CDHO is er bewust voor gekozen de commissie in te richten als onafhankelijk adviesorgaan dat op afstand staat van de departementen die het adviseert.

De commissie heeft het van belang geacht extra waarborgen te creëren die de onafhankelijke totstandkoming van haar adviezen garanderen. De commissie heeft daartoe een gedragscode opgesteld. Deze gedragscode is op de website van de CDHO te raadplegen. In het interne reglement van de commissie is vastgelegd dat de commissie handelt volgens deze gedragscode.

1.3 Hoofdtaken

De primaire taak van de commissie betreft het uitbrengen van adviezen aan de Minister inzake de doelmatigheid van individuele aanvragen die wijziging van het opleidingsaanbod beogen ². De commissie adviseert over deze aanvragen op grond van de beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs. De beleidsregel heeft betrekking op de volgende mutaties:

- nieuw opleidingsaanbod;
- vestiging van een opleiding of een gedeelte van een opleiding in een andere gemeente;
- verplaatsing van een opleiding of een gedeelte van een opleiding naar een andere gemeente.

De beleidsregel doelmatigheid is restrictief geformuleerd en gaat uit van het "nee-tenzij" principe ³. Uitgangspunt is dat het bestaande hoger onderwijsaanbod in Nederland volstaat; het is voldoende gespreid en divers. Uitbreiding van het onderwijsaanbod is dan ook alleen aan de orde indien de aanvraag een meerwaarde biedt voor het huidige onderwijslandschap. Dit uitgangspunt van de Beleidsregel 2009 is in de Beleidsregel doelmatigheid 2012 en de Beleidsregel 2014 gehandhaafd. Uit lid 3 van het instellingsbesluit van de commissie

¹ Omwille van de leesbaarheid wordt in het vervolg van de tekst diverse malen gesproken over 'de Minister'. Wanneer een nadere duiding ontbreekt dient hiervoor gelezen te worden: 'de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Minister van Economische Zaken'

vloeit voort dat de commissie op verzoek van de minister advies kan uitbrengen over het ontnemen van rechten aan een opleiding indien het verzorgen van deze opleiding in redelijkheid niet of niet meer doelmatig kan worden geacht ⁴. Deze situatie heeft zich tot op heden niet voorgedaan.

Een tweede hoofdtak van de commissie wordt gevormd door de beoordeling van bestuurlijke en institutionele fusies in het hoger onderwijs. De wetgeving inzake de fusietoets is per 1 oktober 2011 in werking getreden. Voor alle andere sectoren in het onderwijs is een adviescommissie fusietoets in het onderwijs ingericht. Bij fusies in het hoger onderwijs adviseert de CDHO. Dit heeft geleid tot een uitbreiding van de instellingsbeschikking. Afgesproken is dat de intakeprocedure van de fusie-effectrapportage bij DUO zal plaatsvinden, waarna de commissie het adviestraject voor haar rekening neemt. In 2016 zijn geen aanvragen fusietoets aan de commissie voorgelegd.

1.4 Neventaken

In de opdrachtbrief van 17 juni 2009 van de Minister van OCW en de Minister van EZ wordt de CDHO verzocht de volgende neventaken op zich te nemen:

- a. Het op verzoek van de Minister uitbrengen van adviezen over ontwikkelingen op het gebied van de macrodoelmatigheid en de (mogelijke) effecten hiervan voor het beleid;
- b. Het op verzoek van de Minister periodiek uitvoeren van sectorale doorlichtingen van het bestaande onderwijsaanbod;
- c. Het ondersteunen van de betreffende Minister bij procedures in het kader van bezwaar en beroep;

- d. Het adviseren van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap inzake de subsidieregeling HBO masters ⁵.

Een aantal neventaken die de CDHO in 2016 op zich heeft genomen wordt in hoofdstuk 3 besproken.

1.5 Bureau

De ondersteuning van de commissie vindt plaats door een drietal beleidsmedewerkers en een office-manager.

² Artikel 3 van het Besluit van de Minister van OCW, 17 juni 2009, nr. HO&S/BS/2009/119774 tot het instellen van een Commissie doelmatigheid hoger onderwijs jo. Artikel 20 van de 'Regeling en beleidsregels fusietoets in het onderwijs' (Staatscourant 2011, 3592, p. 4)

³ Rechtbank Den Haag 14 april 2010, LJN BM2655, AWB 09/3715.

⁴ Art. 6.5 sub a WHW.

⁵ De subsidieregeling hbo masters is beëindigd. Daarmee is deze taak van de CDHO komen te vervallen.

2. Hoofdtaken

2.1 Aanvragen macrodoelmatigheid

In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de in 2016 behandelde aanvragen.

Tabel 1 Totaal aantal aanvragen

aanvragen macrodoelmatigheid 2016	aantal
ingekomen aanvragen 2015 behandeld in 2016	8
ingekomen aanvragen 2016	100
waarvan ingetrokken	3
behandeld in 2016	87
nog te behandelen	10
totaal aantal aanvragen waarover in 2016 is geadviseerd	97

In de tabel is aangegeven dat in 2016 100 aanvragen zijn ingekomen. De commissie heeft advies uitgebracht over 8 aanvragen die nog in 2015 zijn ingediend en over 87 aanvragen die in 2016 zijn binnengekomen. Ultimo 2016 had de commissie over 10 in behandeling zijnde aanvragen nog geen advies uitgebracht. 6 van deze 10 nog niet behandelde aanvragen zijn in de laatste week van december 2016 ingediend.

Spreiding aanvragen naar CROHO-domeinen

In tabel 2 is te zien hoe de aanvragen in het verslagjaar 2016 zijn gespreid over de verschillende CROHO domeinen. In deze tabel is het totaal aantal aanvragen als uitgangspunt genomen. Het totaal van 100 aanvragen is samengesteld uit 87 aanvragen waarover in 2016 advies is uitgebracht, 10 aanvragen waarover nog geen advies is uitgebracht en 3 ingetrokken aanvragen.

In de tabel valt op dat er veel meer aanvragen voor hbo-opleidingen dan voor wo opleidingen zijn ingediend; 62 tegenover 38. Van die 62 hbo-aanvragen hadden er 34 betrekking op Ad programma's, 3 op hbo bacheloropleidingen en 25 op hbo masteropleidingen. De 38 wo aanvragen bestonden uit 10 bachelors en 28 masters. Verder zijn er opvallend veel aanvragen gedaan voor opleidingen in de CROHO onderdelen Onderwijs en Economie. Er is slechts één aanvraag ingediend voor het CROHO onderdeel Natuur en één aanvraag voor een opleiding in het CROHO onderdeel Recht.

Tabel 2 Ingekomen aanvragen 2016 per CROHO-domein

CROHO domein	hbo Ad	hbo b	hbo m	totaal hbo	wo b	wo m	totaal wo	TOTAAL hbo + wo
Onderwijs	4	1	9	14	1	9	10	24
Gezondheidszorg	1	0	5	6	0	4	4	10
Recht	0	0	0	0	0	1	1	1
Taal & Cultuur*	1	0	6	7	1	3	4	9
Gedrag & Maatschappij	2	0	1	3	1	3	4	7
Natuur	0	0	0	0	0	1	1	1
Techniek	8	2	3	13	0	1	1	14
Economie	14	0	1	15	2	5	7	21
Landbouw en natuurlijke omgeving	2	0	0	2	0	1	1	3
Sector-overstijgend	2	0	0	2	5	3	8	10
TOTAAL	34	3	25	62	10	28	38	100

* Taal & Cultuur waarvan 3 hbo masters Kunsten

In 2016 zijn 21 aanvragen behandeld die betrekking hadden op de verlenging van het macrodoelmatigheidsbesluit. Het betrof 12 aanvragen voor Ad's, 4 hbo masters, 2 wo bachelors en 3 wo masters.

Hieronder is weergegeven hoe de commissie in 2016 over de aanvragen heeft geoordeeld. Van de 100 binnengekomen aanvragen is over 87 aanvragen een advies uitgebracht. 1 Aanvraag is ingetrokken voordat de commissie advies had uitgebracht, 2 aanvragen zijn ingetrokken nadat de commissie advies had uitgebracht. Over 10 aanvragen wordt in 2017 advies uitgebracht.

De commissie heeft over één aanvraag voorwaardelijk positief geoordeeld.

Inzake vijf aanvragen heeft de commissie twee adviezen uitgebracht over één aanvraag. Het betreft hier vijf positieve oordelen uitgesproken over de deeltijdopleiding en vijf negatieve oordelen over de voltijdopleiding.

Uit onderstaande tabel kan worden afgeleid dat 86 van de 97 uitgebrachte adviezen positief van aard zijn.

Het verslagjaar 2016 wordt gekenmerkt door 1 verschil tussen de uitkomsten van de adviezen van de CDHO en de besluiten van het departement van OCW. Het betrof hier de voltijd aanvraag van ArteZ voor een hbo masteropleiding Muziektherapie, waarover meer onder de kop 'bijzondere inhoudelijke aspecten van adviezen'.

Tabel 3 Aantal uitgebrachte adviezen naar type aanvraag welke in 2016 zijn afgedaan

Soort	Aantal adviezen	Positief advies	Negatief advies	Positief besluit	Negatief besluit
Nieuwe Opleiding	62*	54	8	54	8
Nevenvestiging	8	6	2**	6	1
Verplaatsing	6	5	1**	5	0
Verlenging	21	21	0	21	0
TOTAAL	97	86	11	86	9

* Een aanvraag voor een nieuwe opleiding is ingetrokken voordat de commissie advies had uitgebracht.

** Twee aanvragen - een aanvraag voor een nevenvestiging en een aanvraag voor een verplaatsing - zijn ingetrokken nadat de commissie (negatief) advies had uitgebracht, maar voordat OCW een besluit had genomen.

Indien alleen gekeken wordt naar de adviezen die betrekking hebben op de uitbreiding van het opleidingsaanbod, kunnen de verplaatsingen en verlengingen buiten beschouwing worden gelaten. De verplaatsing van een opleiding brengt immers geen kwantitatieve wijziging in het opleidingsaanbod met zich mee. Wordt alleen gekeken naar de adviezen die betrekking hebben op uitbreiding van het opleidingsaanbod, dus nieuwe opleidingen

Tabel 4 Verhouding positieve en negatieve adviezen m.b.t. uitbreiding opleidingsaanbod

Jaar	Positief	Negatief
2016	86%	14%
2015	67%	33%
2014	77%	23%
2013	51%	49%
2012	77%	23%

Tabel 5 Aantallen positieve en negatieve adviezen m.b.t. uitbreiding van Het opleidingsaanbod, uitgesplitst naar opleidingsniveau

WO	uitgebrachte adviezen	waarvan positief	waarvan negatief
Nieuwe bachelor	5	5*	0
Nieuwe master	22	21	1
Nevenvestiging	0	0	0
Totaal	27	26	1

*voorwaardelijk positief

HBO	uitgebrachte adviezen	waarvan positief	waarvan negatief
Nieuwe Ad	19	16	3
Nieuwe bachelor	0	0	0
Nieuwe master	16	12	4
Nevenvestiging Ad	6	4	2
Nevenvest. bachelor	0	0	0
Nevenvest. master	2	2	0
Totaal	43	34	9

en nevenvestigingen, dan valt op dat 60 van de 70 adviezen positief van aard zijn (86%). De verklaring hiervoor is te vinden in het grote aantal positieve adviezen met betrekking tot nieuwe Ad programma's en het stimuleringsbeleid inzake opleidingen op zowel hbo als wo niveau in het CROHO-domein Onderwijs.

Opvallend is wederom de toename van het aantal aanvragen tot verlenging van besluiten macrodoelmatigheid. Het betreft hier bekrachtiging van positieve adviezen en besluiten uit 2015. Of deze toename nu een gevolg is van een gebrekkige voorbereiding op de TNO door de instellingen in het hoger onderwijs dan wel te wijten is aan stagnatie bij de NVAO is vooralsnog onduidelijk. Wel draagt het stijgende aantal verlengingen bij aan een toename van de werklust bij de CDHO.

Het percentage verplaatsingen is sterk afgenomen ten opzichte van de voorgaande jaren.

Tabel 6 Aantal adviezen inzake verplaatsingen in verhouding tot het totale aantal uitgebrachte adviezen

Jaar	Verplaatsingen	Totaal	%
2016	3	95	3%
2015	4	63	16%
2014	7	42	17%
2013	12	49	25%
2012	10	41	24%

Bijzondere inhoudelijke aspecten van adviezen

In 2016 heeft de commissie in enkele adviezen standpunten of overwegingen opgenomen die de inhoud van de voorliggende aanvraag ontstijgen. Het is naar mening van de commissie belangrijk dat de instellingen van deze overwegingen kennisnemen. Daarnaast is de Minister in een enkel geval afgeweken van een advies van de CDHO. Hieronder worden enkele aanvragen met bijzondere inhoudelijke aspecten nader besproken. Op de website van de commissie kan de volledige tekst van het advies worden teruggevonden middels het vermelde dossiernummer ⁶.

ArtEZ hbo master Muziektherapie (2016/49)

ArtEZ heeft in 2016 voor de tweede keer een aanvraag ingediend voor de hbo masteropleiding Muziektherapie. De commissie oordeelde dat de aanvraag voldeed aan de eisen van het Aanvullend toetsingskader voor masteropleidingen in de kunsten en heeft om die reden minder gewicht toegekend aan de kwantitatieve arbeidsmarktbehoefte bij criterium b in art. 6 van de Beleidsregel. Echter, aanvrager had slechts kwalitatieve arbeidsmarktinformatie aangeleverd en in het geheel geen kwantitatieve arbeidsmarktgegevens overlegd. Om die reden kon de commissie geen positief oordeel uitspreken over de arbeidsmarktbehoefte aan afgestudeerden van de master Muziektherapie bij criterium b. Een bijzonderheid bij deze aanvraag was dat ArtEZ de opleiding zowel in voltijd als in deeltijd wilde gaan aanbieden. De deeltijdstudenten beschikken reeds over een baan als muziektherapeut en genereren daardoor geen extra druk op de arbeidsmarkt. De vrije kwantitatieve arbeidsmarktbehoefte kan hierdoor kleiner zijn. Om die reden oordeelde de commissie positief over de deeltijdvariant van de opleiding. Bovendien wilde de commissie aanvrager langs deze weg in staat stellen om meer gegevens over de arbeidsmarktbehoefte te verzamelen (bijvoorbeeld door alumni onderzoek

onder afgestudeerde studenten van de deeltijdmaster Muziektherapie) waardoor een eventuele volgende aanvraag voor de voltijdopleiding kansrijker zou zijn. Het departement heeft geoordeeld dat de aanvrager met de aangeleverde kwalitatieve arbeidsmarktinformatie een zodanig overtuigende onderbouwing heeft aangeleverd, dat deze in combinatie met het feit dat de aanvraag voldeed aan de eisen in het aanvullend toetsingskader voor masteropleidingen in de kunsten, voldoende grond bood voor een positief oordeel over criterium b in art. 6 van de Beleidsregel.

Universiteit Twente, Vrije Universiteit, Universiteit van Amsterdam, Universiteit Leiden en Radboud Universiteit, wo master Leraar VHO Taalvakken en Zaakvakken (2016/05 tot en met 2016/9a en b)

Vijf universiteiten hebben gezamenlijk aanvragen ingediend voor nieuwe tweejarige lerarenopleidingen in de Taalvakken en Zaakvakken. De Universiteit Utrecht en Rijksuniversiteit Groningen beschikken reeds over tweejarige eerstegraads lerarenopleidingen en hebben om die reden niet deelgenomen aan dit project. Het voornemen voor de inrichting van deze opleiding was door de VSNU aan de Minister voorgelegd op 10 december 2015 (brief met kenmerk VSNU 15/344 U). Het doel van het project is om naast de bestaande éénjarige universitaire lerarenopleidingen en vakinhoudelijke masteropleidingen een nieuwe tweejarige lerarenopleiding te realiseren waarin vakinhoudelijke componenten en pedagogisch-didactische vakken worden geïntegreerd. Naast de aangevraagde bekostigde tweejarige lerarenopleidingen worden door de universiteiten (onbekostigde) postgraduate varianten ontwikkeld voor diegenen die niet direct na afronding van hun bacheloropleiding in een educatief mastertraject willen instromen. De commissie heeft positief geoordeeld over deze aanvragen en het departement van OCW heeft ook positief besloten.

Naast deze aanvragen heeft de commissie ook een

⁶ www.cdho.nl/aanvragen

groot aantal aanvragen voor hbo Ad programma's en hbo masteropleidingen op educatief gebied behandeld en ultimo 2016 had de commissie bovendien een aanvraag in behandeling met betrekking tot een wo bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen van Primair Onderwijs. De commissie signaleert dat de onderwijsopleidingen op alle niveaus sterk in beweging zijn en dat een goede afstemming tussen het hoger beroepsonderwijs en universitair onderwijs in deze sector zeer wenselijk is.

Rijksuniversiteit Groningen nevenvestiging wo master Culturele Geografie (2016/61), nieuwe wo bachelor Global Responsibility & Leadership (2016/71), nevenvestiging wo master Recht en Bestuur (2016/84) en nieuwe wo master Sustainable Entrepreneurship (2016/86)

In 2016 heeft de commissie vier aanvragen ontvangen van de Rijksuniversiteit Groningen die betrekking hadden op de vestigingslocatie Leeuwarden. De RUG is in januari 2016 begonnen met de inrichting van de Campus Fryslân in Leeuwarden. Men wil daar onder andere een aantal bachelor- en masteropleidingen huisvesten en de aanwezige Graduate en Research school verder uitbouwen. De commissie oordeelde dat dit initiatief veel beloften bevat, maar dat de opbouw van de kennisinfrastructuur, in dit geval het aantal opleidingen/beschikbare phd-plekken op de campus, nog in een pril stadium verkeert. Aangezien voor wo opleidingen een academische onderwijs- en onderzoeksomgeving onontbeerlijk is, heeft de commissie voorwaardelijk positief geoordeeld over de aanvraag voor de nieuwe wo bacheloropleiding Global Responsibility and Leadership. Juridisch is het niet mogelijk om voorwaarden te stellen bij aanvragen voor een nevenvestiging of verplaatsing, maar uiteraard acht de commissie de opbouw van een gedegen kennisinfrastructuur ook voor deze aangevraagde masters van groot belang. Het departement heeft alle adviezen van de commissie gevolgd, maar heeft het voorwaar-

delijke karakter van die adviezen niet overgenomen. Het departement achtte de instellingsplannen van de RUG een voldoende waarborg voor het onvoorwaardelijk toekennen van genoemde opleidingen.

Hogeschool iPabo, Hanzehogeschool en Saxion Hogescholen hbo Ad Pedagogisch Educatief Medewerker (2015/53, 2015/54 en 2016/26, 2016/34) en Katholieke Pabo Zwolle Pedagogisch Professional Kind en Educatie (2016/16)

In 2016 heeft de commissie vijf aanvragen ontvangen voor Ad programma's Pedagogisch Educatief Medewerker en Pedagogisch Professional Kind en Educatie. Deze Ad programma's zijn gericht op opscholing van medewerkers in de kinderopvang en passen daarmee binnen een aantal beleidsprioriteiten van het Ministerie van SZW en OCW. Echter, de arbeidsmarkt voor deze medewerkers is ongunstig. De commissie beschouwt deze Ad als een waardevolle vorm van opscholing van werknemers en heeft dan ook positief geoordeeld over de deeltijdvariant. De commissie heeft de voltijdvariant negatief beoordeeld omdat de kwantitatieve arbeidsmarktbehoefte niet was aangetoond. Het departement van OCW heeft in haar besluitvorming aangesloten bij deze beoordeling en heeft de instemming met het voornemen expliciet beperkt tot de deeltijdvariant. OCW heeft daaraan toegevoegd dat het voornemen voor het verzorgen van de voltijdvariant in 2018 nogmaals ter heroverweging kan worden voorgelegd indien sprake is van een wijziging van de arbeidsmarktbehoefte van dit type afgestudeerden.

2.2 Fusietoets

Op 1 oktober 2011 heeft het wetsvoorstel inzake de fusietoets kracht van wet gekregen. Daarin is bepaald dat de CDHO een adviserende rol speelt bij fusies in het hoger onderwijs. In 2016 heeft de commissie geen fusies beoordeeld.

3. Neventaken

In de opdrachtbrief van 17 juni 2009 van de Minister van OCW en de Minister van EZ wordt de CDHO verzocht de volgende neventaken op zich te nemen:

- a. Het op verzoek van de minister uitbrengen van adviezen over ontwikkelingen op het gebied van de macrodoelmatigheid en de (mogelijke) effecten hiervan voor het beleid;
- b. Het op verzoek van de minister periodiek uitvoeren van sectorale doorlichtingen van het bestaande opleidingsaanbod;
- c. Het ondersteunen van de betreffende minister bij procedures in het kader van bezwaar en beroep;
- d. Het adviseren van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap inzake de subsidieregeling HBO masters ⁷.

Ad a. Brede analyse hoger onderwijsaanbod

De CDHO heeft in 2012 een analyse laten maken van het staande hoger- onderwijsaanbod, alsmede van de wijze waarop het onderwijsaanbod zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Naast een rapport waarin een globale analyse van het gehele hoger-onderwijsaanbod en per CROHO-domein is vastgelegd, heeft de CDHO de beschikking gekregen over een web-interface waardoor het gekoppelde CROHO-CRIHO-bestand te raadplegen is op opleidings- en instellingsniveau. In 2016 is de database bijgewerkt.

In 2015 is de door DUO beheerde database BRON-HO toegankelijk geworden. BRON-HO biedt, net als CROHO en CRIHO, informatie over opleidingen en instroom, maar heeft als voordeel dat ook gegevens beschikbaar zijn over de instroom op nevenvestigingsniveau. De CDHO is in 2016, met behoud van de bestaande gegevens uit CROHO en CRIHO, gestart

met een nieuwe database op basis van BRON-HO waarin het onderwijsaanbod fijnmaziger in beeld gebracht wordt.

Ad b. Sectoranalyses

In 2016 heeft OCW de CDHO verzocht een sectoranalyse uit te voeren naar alle opleidingen in het CROHO onderdeel Onderwijs, van hbo Ad programma's tot en met wo masteropleidingen. Deze sectoranalyse loopt deels synchroon met de opstelling van het sectorbeeld van het CROHO onderdeel Onderwijs door de Inspectie voor het Onderwijs. Er is intensief overleg gevoerd tussen beide organisaties om te komen tot een goede afstemming, dit met name om onnodige overlap te voorkomen. In december 2016 is de opdracht voor de sectoranalyse gegund aan onderzoeksbureau Regioplan. De resultaten van de analyse worden medio 2017 verwacht.

Eind 2016 is het herordeningsplan van de sector Hogere Economische Opleidingen aan de CDHO aangeboden. Na advisering door de CDHO, d.d. 14 november 2013, heeft de sector de tijd genomen om dit plan tot herordening uit te werken. De commissie zal begin 2017 over het herordeningsplan adviseren.

Ad c. Ondersteuning in bezwaar- en beroep

In 2016 is de commissie niet geconfronteerd met verzoeken van DUO om een bijdrage te leveren aan een bezwaarprocedure. De commissie is overigens geen partij bij bezwaar- en beroepzaken.

⁷ De subsidieregeling HBO-masters is beëindigd. Daarmee is deze taak van de CDHO komen te vervallen.

4. Financiële verantwoording

Bedrijfsopbrengsten €

	Jaarrapportage 2016	Begroting 2016	Vershil tov begroting	Realisatie 2015
Subsidie OCW	490.000	490.000	-	514.700
Subsidie EZ	29.000	29.000	-	29.000
	519.000	519.000	-	543.700

Bedrijfslasten €

	Jaarrapportage 2016	Begroting 2016	Vershil tov begroting	Realisatie 2015
1. Personele kosten	300.581	281.900	18.681	269.965
2. Afschrijving	3.082	5.000	(1.918)	1.498
3. Algemene werkingskosten	-			
3.1. Pers. exploitatie	8.322	13.000	(4.678)	9.444
3.2. Communicatie	2.987	3.000	(13)	842
3.3. Inzet commissie	89.979	85.100	4879	54.464
3.4. Inzet deskundigen	-	10.000	(10.000)	11.690
3.5. Overige kosten	8.474	10.500	(2.026)	9.732
3.6. Hosting NVAO	85.500	85.500	-	82.500
3.7. Onvoorzien/diversen	7.490	25.000	(17.590)	-
Totaal bedrijfslasten	506.415	519.000	(12.585)	440.135

Resultaat				
(te verrekenen)	12.585	-	12.585	103.565

Verloop egaliseringsreserve				
Stand 01.01.2016	128.675	128.675		128.675
Resultaat 2016	12.585			103.565
Stand 31.12.2016	141.260	128.675		232.240

Te verrekenen met OCW o.b.v. art. 9 instellingsbesluit CDHO d.d. 17 juni 2009		
Maximaal toegestane egaliseringsreserve is 25% van de in het laatste kalenderjaar verleende vergoeding		
Egaliseringsreserve per 31.12.2016		141.260
Maximaal toegestaan 25% x		122.500
Te verrekenen met OCW		18.760

In het Instellingsbesluit van de commissie is voorzien dat de NVAO als gastheer optreedt voor de CDHO. Dit betekent dat de NVAO, met inachtneming van de strikt onafhankelijk positie van de commissie, zorg draagt voor huisvesting van het bureau. De financiële verantwoording van de commissie is daarom opgenomen in de verantwoordingscyclus van de NVAO. De achterliggende gedachte hierbij is dat hierdoor voor de CDHO niet op alle facilitaire gebieden eigen voorzieningen behoeven te worden gecreëerd.

De kosten van de commissie komen, voor zover goedgekeurd, voor rekening van de minister. Onder deze kosten worden verstaan de kosten voor vergaderen en materiële ondersteuning, de reiskostenvergoeding voor leden van de commissie en de kosten van het ondersteunende bureau. De voorzitter en andere leden van de commissie ontvangen per vergadering een beloning tot ten hoogste de maxima van het Instellingsbesluit (2016), met overeenkomstige toepassing van de regels van de NVAO.

Begrotingsjaar 2016

In de financiële verantwoording over het verslagjaar 2016 vallen de volgende zaken op. In de eerste plaats is dit de daling van de subsidie van OCW naar € 490.000,- in 2016. Dit betekent een afname met € 24.700,- ten opzichte van 2015 (€ 514.700,-). Een en ander is een gevolg van de ombuigingen van het Kabinet Rutte II. Het betreft hier een korting van in totaal 13,3% op basis van het oorspronkelijke budget van de CDHO in 2013 (grondslag € 515.000,-). Deze ombuiging (taakstelling) leidt tot een verdere daling van de subsidie naar € 459.000,- in 2017 en tenslotte € 447.000,- in 2018.

Tegelijkertijd valt op dat zich op de posten 'personele kosten' en 'inzet commissie' een stijging van de uitgaven voordoet. De stijging van de personele kosten bedraagt ten opzichte van 2015 € 30.616,-. Anderzijds is sprake van onderbesteding op de posten 'Inzet deskundigen' en 'Onvoorzien/diversen'.

De grootste absolute stijging van de uitgaven ten opzichte van 2015 doet zich voor bij de post 'inzet commissie', € 35.515,-. Deze stijging is een gevolg van de per 1 januari 2016 van kracht geworden wijziging van de regeling vergoeding commissieleden CDHO (brief van het departement van OCW, d.d. 25 februari 2016, ref.nr. 858283).

Uitgangspunt bij deze verhoging is dat deze verhoging binnen de omvang van de lopende begroting plaatsvindt. Hierbij is door het departement de kanttkening geplaatst dat indien hierdoor een tekort ontstaat de egaliseringsreserve van de CDHO kan worden aangesproken. In de loop van 2016 is aan het departement duidelijk gemaakt dat door het samenvallen van de daling van de OCW-subsidie en de verhoging van de vergoeding van de commissieleden en andere kosten zich in 2018 een structureel tekort op de begroting van de CDHO zal voordoen. Op verzoek van de commissie is hierop door het departement van OCW besloten het overschot in de egaliseringsreserve van € 103.565,- te mogen reserveren in afwachting van gezamenlijk te maken afspraken over het meerjarenbudget. Het overschot kan tot en met 2018 worden ingezet voor kosten van de CDHO die de te verlenen jaarvergoeding overschrijden (brief van het departement van OCW, d.d. 28 november 2016, kenmerk 1014795). Dit betekent dat de totale egaliseringsreserve t/m 31 december

2016 € 226.065,- bedraagt, namelijk € 122.500,- (de toegestane egaliseringsreserve van 2016) + € 103.565,- (toegekende egaliseringsreserve van 2015).

Het gesprek over het structurele tekort op de begroting van de CDHO zal tevens worden benut om de kosten van de gestegen werklast van de CDHO aan de orde te hebben. Het betreft hier zowel een hogere reguliere werklast voortvloeiend uit de huidige taken van de CDHO als wel de uitbreiding van de werklast ten gevolge van de voornemens van de Minister van OCW over het nieuwe macrodoelmatigheidsbeleid (brief van de Minister van OCW aan de TK, vergaderjaar 2016-2017, 31 288, nr. 559).

De commissie heeft de stijging van de reguliere werklast medio 2016 aan OCW kenbaar gemaakt. Hierbij is door de commissie aangedrongen op een structurele uitbreiding van de van de formatie van het bureau van de CDHO. Met OCW is toen overeenstemming bereikt over een uitbreiding van de formatie van het bureau met 0,8 fte in 2017. Het structurele karakter van deze uitbreiding zal eveneens deel uitmaken van het gesprek dat medio 2017 over het meerjarenbudget van de CDHO zal plaatsvinden.

Vooruitblik begrotingsjaar 2017 en volgende

In 2017 zal de uitkomst van het overleg over het meerjarenbudget van de CDHO naar verwachting leiden tot een herziening van de voorlopige begroting 2017 van de CDHO. De uitkomst hiervan zal in hoge mate de slagkracht van de bureauorganisatie beïnvloeden.

Ingevolge van het aannemen van nieuwe beleidsme-

dewerker bij het bureau CDHO zal de post personele kosten in 2017 een groter beslag leggen op de begroting dan in voorgaande jaren.

In 2017 moet rekening worden gehouden met de vervanging van het documentmanagementsysteem 'Sherlock'. Dit zal naar verwachting een investering vergen van omstreeks € 60.000,-. Het huidige systeem is al geruime tijd afgeschreven en is nodig aan vervanging toe.

5. Vooruitblik 2017

Ingevolge de benoemingsbrief van commissieleden van de CDHO van de Minister van OCW, d.d. 24 juni 2013 (kenmerk 518582) en op grond van de het Besluit van de Minister van OCW van 8 juli 2013, nr. HO&S/518809 (Staatscourant 2013 nr. 20467, 22 juli 2013) is sprake van een gefaseerde vervanging van de leden van de CDHO. Dit met het doel om de binnen de Commissie opgebouwde expertise te behouden. Dit betekent dat de twee per 1 juli 2013 herbenoemde leden van de commissie hun tweede termijn van vier jaar hebben volbracht en per 1 juli 2017 dienen af te treden.

Het betreft hier de leden J.A. Bruijn (vicevoorzitter) en J.G. Stam.

Het departement is hiervan in kennis gesteld. Het is aan het departement van OCW-gegadigden te zoeken voor de vervulling voor de per 1 juli 2017 ontstane vacatures.

In het afgelopen verslagjaar is regelmatig contact geweest met het departement van OCW over de voornemens van de minister met betrekking tot het nieuwe macrodoelmatigheidsbeleid (brief van de Minister van OCW aan de TK, vergaderjaar 2016-2017, 31 288, nr. 559). In 2017 zal zowel van het bureau als de commissie de nodige inzet worden geleverd om concrete uitwerking te geven aan de door de minister beoogde vernieuwing van het macrodoelmatigheidsbeleid en de hiertoe benodigde herziening van de Beleidsregel 2014.

In procedurele zin wil de Minister hierbij de volgende verbeteringen rondom de procedures macrodoelmatigheid aanbrengen:

- het beter vindbaar maken van gegevens voor de instellingen;
- de instellingen de gelegenheid geven meer met de CDHO in gesprek te gaan;
- het vergemakkelijken van het gelijktijdig indienen van aanvragen bij de CDHO en de NVAO;
- het deelnemen aan de intensievere samenwerking tussen organisaties als de NVAO, Inspectie en de Reviewcommissie.

Met uitzondering van het laatste punt heeft de

CDHO in het verslagjaar 2016 al invulling gegeven aan deze voornemens. Een voorbeeld hiervan is het via de site van de CDHO beschikbaar stellen van de hoogwaardige arbeidsmarktdata van ROA AIS ten behoeve van iedere instelling van hoger onderwijs. Deze toegang tot actuele arbeidsmarktgegevens wordt door de instellingen als een enorme winst ervaren en vergemakkelijkt het realiseren van aanvragen doelmatigheid.

Tijdens de gesprekken van de commissie met het departement over de vernieuwing van de macrodoelmatigheid zijn enige belangrijke aandachtspunten geagendeerd. Het betreft hier onder andere de volgende onderwerpen: aard en vorm van de kwalitatieve arbeidsmarkttoetsing; de weging van de internationale arbeidsmarktbehoefte; de toetsing van de wetenschappelijke behoefte bij wo opleidingen; de toetsing van cross-overs; de individuele toetsing van varianten (deeltijd, voltijd en duaal) binnen het opleidingsaanbod; de verhouding van de bekostiging van hbo- en wo masters van meer dan 60 EC.

Op grond van besluitvorming van het departement van OCW is aan de CDHO de opdracht gegeven het noodzakelijke onderzoek voor de sectoranalyse Onderwijs te begeleiden. De bedoeling is het onderzoek begin 2017 uit te zetten en de publicatie van de Sectoranalyse Onderwijs medio 2017 te laten plaatsvinden.

In 2017 is het zeer waarschijnlijk dat een fusie in behandeling kan worden genomen. Het betreft in dit geval een fusie in het hbo-domein.

Ingevolge het wetsvoorstel verzelfstandiging van de Associate degree- opleidingen verwacht de CDHO na het passeren van de wetgeving in de Tweede Kamer (medio 2017) een grote hoeveelheid - al dan niet in geclusterde vorm aangeboden - aanvragen voor Ad opleidingen. In de eerste helft van 2017 zal de CDHO nog gewoon Ad programma's in behandeling nemen.

Bijlage

Korte Curricula vitae commissieleden

De heer drs. P.M.M. Rullmann (1948), voorzitter van de commissie.

Paul Rullmann studeerde sociologie aan de Vrije Universiteit. Vervulde vanaf 1975 diverse functies in het hbo (als docent, beleidsadviseur, bestuurder). Werkte vanaf 1990 bij de HBO-raad en vanaf 1995 bij Hogeschool Haarlem; was daar lid van het College van Bestuur van 2000 totdat de hogeschool opging in Hogeschool Inholland. Paul Rullmann was van mei 2002 tot mei 2013 lid van het College van Bestuur van de Technische Universiteit Delft, met als centrale portefeuilles Onderwijs en Beheerszaken.

Naast het voorzitterschap van de commissie vervult hij diverse bestuurlijke functies in en rond het onderwijs, zoals voorzitter van SURF (de ICT-samenwerkingsorganisatie voor het Hoger Onderwijs), voorzitter van de Raad van Toezicht van het NOVA College (ROC), voorzitter van de Raad van Commissarissen van studentenhuisvestingscorporatie DUWO, bestuurslid van QANU (visitatie-organisatie voor de Nederlandse Universiteiten).

De heer prof. dr. J.A. Bruijn (1958) vicevoorzitter van de commissie.

Jan Anthonie Bruijn is hoogleraar immunopathologie in Leiden. In het LUMC was hij voorzitter van het opleidingsbestuur Geneeskunde en Biomedische Wetenschappen, van de Commissie Internationalisering Onderwijs en van het Platform Computer Ondersteund Onderwijs. Hij is voorzitter van de programmaraad van het Europees Platform en lid van de adviesraad van Nuffic, de Raden van Toezicht van Hogeschool Utrecht en het Rijnlants Revalidatiecentrum en het curatorium van de prof. mr. B.M.

Teldersstichting. Hij is voorzitter van de Raad van Toezicht van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. In 2010 en 2012 was hij voorzitter van de programmacommissie van de VVD en in 2016 vervult hij deze functie opnieuw in het kader van de verkiezingen in 2017. Ook schreef hij in 2012 op verzoek van de Vereniging Hogescholen het rapport 'Vreemde Ogen Dwingen' en voor de Teldersstichting een geschrift over Bildung in het onderwijs. Hij was eerder lid van de Onderwijsraad, voorzitter van de Adviesraad voor het Wetenschaps- en Technologiebeleid (AWT) en toezichthouder bij Hogeschool Leiden. Internationaal werkte hij aan beleidsontwikkeling en ontwikkelingshulp op het gebied van onderwijs en gezondheidszorg, onder meer als president van de International Renal Pathology Society en in de nationale contactgroep voor onderwijs in Afghanistan. Bruijn is lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal en van de Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen. Hij studeerde Geneeskunde in Baltimore en Rotterdam en specialiseerde en promoveerde in Leiden en Boston. Hij publiceerde ruim 300 wetenschappelijke artikelen.

Mevrouw drs. G.T.C. Bonhof, commissielid

Gerit Bonhof was 12 jaar (tot 1 september 2015) voorzitter van het College van Bestuur van de Hogeschool Utrecht. Onder haar leiding is de samenwerking van de hogeschool met de Universiteit Utrecht en het Universitair Medisch Centrum Utrecht uitgebouwd. Zij heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van het Utrecht Science Park. Ze is medeoprichter van Carpe, een Europees consortium van Universities of Applied Sciences. Van 2000 tot 2003 was zij lid van het College van Bestuur van de Hogeschool van Amsterdam.

Daarvoor werkte zij in het voortgezet onderwijs als docente bewegingsonderwijs, rector van het Gooise Lyceum en bestuurder van de Gooise Scholenfederatie. Van 2004 tot 2011 was Geri Bonhof vicevoorzitter en waarnemend voorzitter van de Vereniging Hogescholen. Van 1997 tot 2004 was zij lid van de Onderwijsraad. Zij is nu toezichthouder/commissaris en adviseur. Zij is o.a. voorzitter van het College voor Perinatale Zorg (geboortezorg); voorzitter van de Raad van Toezicht van Careyn, instelling voor intra- en extramurale zorg, lid van de Raad van Toezicht van Kennisnet ICT-partner voor het onderwijs, voorzitter van de monitoringscommissie governance code van de VO-raad, lid van het Topteam Sport van VWS (adviseert de minister over bevordering van innovatie in de sport) en voorzitter van de Maatschappelijke Adviesraad van FC Utrecht.

Gerri haalde haar bachelor docent bewegingsonderwijs in 1975 aan de Academie voor Lichamelijk Opvoeding in Amsterdam en studeerde af in de Pedagogische Wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam in 1986. In 2007 volgde zij de Master Class Innovation and Governance aan Harvard University en in 2015 de Nyenrode Commissarissen Cyclus.

Mevrouw drs. L.W.J.M. Janssen (1978), commissielid

Lisa Janssen studeerde Theater-, Film- en Televisiewetenschappen (cum laude) aan de Universiteit Utrecht en aan de Université la Sorbonne Nouvelle (Parijs). Zij werkte enige tijd in de kunsten en media, van (internationale) impresariaten in de klassieke muziek tot aan filmproductie en televisiedistributie bij de Wereldomroep. Ook adviseerde zij de Nederlandse audiovisuele sector over het MEDIA Programma van

de Europese Unie. Inmiddels is zij sinds ruim tien jaar actief in het onderwijs. Eerst als opleidingscoördinator en tutor van de master Creative Development bij een samenwerkingsverband van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht en de Universiteit Utrecht, daarna als directeur van Schouten & Nelissen University met vier professional masters. Vanaf de zomer van 2014 is ze gevestigd als zelfstandig professional en adviseert zij instellingen en opleidingen op het gebied van kwaliteit. Zij is voorzitter van de verificatiecommissie van het Schoolleidersregister Primair Onderwijs en werkt sinds 2012 als panelvoorzitter samen met een evaluatiebureau in het hoger onderwijs. Daarmee kent Lisa de beide zijden van de tafel van het (voorbereiden op) visiteren.

De heer dr. ir. A.F. Groen, commissielid

Ab Groen is sinds 2013 voorzitter van het College van Bestuur van Helicon Opleidingen (AOC met vmbo en mbo-opleidingen op locaties in de provincies Noord-Brabant en Gelderland). Na zijn studie en promotie in Wageningen werkte hij 27 jaar bij Wageningen UR. Hij bekleedde onder andere functies van Universitair Hoofddocent Fokkerij & Genetica en Hoofd Onderwijs Departement Dierwetenschappen en laatstelijk 8 jaar de functie van stafdirecteur Onderwijs, Onderzoek en Innovatie. In zijn functies was hij actief betrokken bij onderwijsvernieuwing (hbo en wo) en regionale samenwerking onderwijs-bedrijfsleven. Hij was visiting professor SLU (Uppsala, Zweden) en University of Guelph (Ontario, Canada), coördinator van een EU-Concerted Action en voorzitter van een internationale evaluatiecommissie onderwijs Dierwetenschappen UMB (Ås, Noorwegen). Hij publiceerde ruim 80 wetenschappelijke artikelen in refereed tijdschriften en ruim 65 artikelen in

vaktijdschriften. Hij bekleedde diverse bestuurlijke functies zoals voorzitter bestuur St. StartLife Holding en St. Wageningen SKE Preseed, lid bestuur van het Nationaal Herbarium Nederland en lid Raad van Toezicht AgroFood Community Zuidoost Nederland. In de raadsperiode 1998-2002 was hij raadslid voor het CDA in de gemeente Wageningen. Sinds januari 2017 is hij voorzitter van het bestuur van de Stichting Nationaal Veeteelt Museum (Beers).

Mevrouw J.G. Stam (1950), commissielid

Ineke Stam is toezichthouder/commissaris, lid van diverse adviescommissies en executive coach. Zij was van 2007-2011 voorzitter van het samenwerkingsprogramma 'Politietop divers, naar een duurzaam perspectief' ingesteld door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en daarvoor was zij eerst als plv. en daarna voorzitter van het College van Bestuur van de Politieacademie en Hoofdcommissaris van Politie de drijvende kracht achter de vernieuwing van het politieonderwijs tot een samenhangend duaal onderwijsstelsel met mbo en hbo/wo bachelor en masteropleidingen. Van 1971-1998 was zij onder andere verkozen lid van het dagelijks bestuur van de Hannie Schaft Academie, directeur P&O van de Rijkshogeschool Groningen en faculteitsvoorzitter van de faculteit gamma van de Hanzehogeschool Groningen. Zij was lid van het bestuur van de Stichting Kennisontwikkeling Hoger Onderwijs, lid van beoordelingscommissies Van de Stichting Innovatie Alliantie, lid van een achttal visitatiecommissies van Rijksmusea en voorzitter van de Raad van Toezicht van het Friesland College (ROC).

Zij is lid van de Raad van Toezicht van Installatie Werk Nederland (IWN), een landelijk samenwerkingsverband van zeven opleidingsbedrijven voor installatiewerk, lid van het Curatorium van het Center for Executive Coaching bij de Vrije Universiteit, secretaris Fonds Toevluchtsoord in Groningen, lid van

de Raad van Toezicht van het Nederlands Openluchtmuseum, lid van begeleidingscommissies Politieonderzoek en de Onderzoeksraad voor veiligheid en executive coach, o.a. voor het kandidatenprogramma voor Politieleiders.

Mevrouw E.R.M. Verhoef, commissielid

Els Verhoef werkt sinds 2013 als zelfstandig adviseur, coach en (interim) bestuurder binnen het Hoger Onderwijs, met name op het gebied van onderwijs- en organisatieontwikkeling. Zij is sinds 2013 voorzitter van de Raad van de Raad van Toezicht van ZAAM, interconfessioneel voortgezet onderwijs in Amsterdam. In 1980 startte zij haar loopbaan in het onderwijs als docent binnen het hbo (HvA), en doorliep vervolgens diverse rollen en werd in 1987 directeur van Sociaal Agogische opleidingen van de HvA. In 2001 was zij enkele jaren algemeen directeur van de sector Techniek en Informatica van de Haagse Hogeschool en werd vervolgens benoemd in het College van Bestuur (van 2004 tot 2012). Diverse lidmaatschappen van besturen, audit-teams en adviesraden volgden, zoals het UAF, de NVAO (ITK) en de Politieonderwijsraad. In 1976 rondde zij haar bacheloropleiding Sociaal Agogische Studies aan De Horst in Driebergen af. Zij vervolgde haar opleiding aan de Voortgezette Opleiding Agogische Studies, het IVABO in Amsterdam, en behaalde een eerstegraads onderwijs- en supervisiebevoegdheid. Bij het SIOO in Utrecht volgde zij een Postdoctorale Beroepsopleiding Management Consultancy en zij rondde deze Master of Change Management in 2001 af. Daarna volgde zij enkele programma's zoals de Topklas Bestuurders, Van Eeden Den Haag (2007), de American Comenius Executive Program over 'Visie en Leiderschap' (Universiteit Groningen, Harvard University, Yale University en University of California Berkeley, 2008) en de Masterclass 'Waardegedreven toezicht in het onderwijs' van TiasNimbas Business School (2014).

CDHO

Parkstraat 28 • 2514 JK Den Haag
Postbus 85498 • 2508 CD Den Haag
T +31(0)70 850 5300
info@cdho.nl • www.cdho.nl